

DJEČJI MANIFEST GLASOVI ZA BOLJE DRUŠTVO

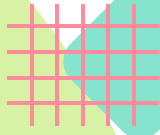
IZDAVAČ:
Juventas
Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 59
Podgorica

UREDнице:
Milica Simonović
Marija Ružić Stajović

DIZAJN:
Marija Mijović

GODINA IZDAVANJA
2025.

OVAJ MANIFEST PREDSTAVLJA REZULTAT RADA DJECE I MLADIH IZ PLJEVALJA, BIJELOG POLJA, PODGORICE, BARA I ULCINJA U OKVIRU PROJEKTA „U MISIJI ZA BOLJE DRUŠTVO“, KOJI SPROVODI JUVENTAS U PARTNERSTVU SA UDRUŽENJEM RODITELJI I UNIJOM SREDNJOŠKOLACA CRNE GORE, A UZ PODRŠKU PREDSTAVNIŠTVA UNICEF-A U CRNOJ GORI. PROJEKAT SE SPROVODI U OKVIRU PROGRAMA ZAJEDNO ZA OPŠTE DOBRO - „JAČANJE POVJERENJA GRAĐANA U INSTITUCIJE I IZGRADNJA OTPORNIH ZAJEDNICA“, KOJI REALIZUJU UNDP, UNICEF I UNESCO, U SARADNJI SA VLADOM CRNE GORE. PROJEKAT FINANSIRA FOND UJEDINJENIH NACIJA ZA IZGRADNJU MIRA.

CILJ MANIFESTA JE DA NA STRUKTURISAN I KONSTRUKTIVAN NAČIN PRENESE STAVOVE, ZABRINUTOSTI I PRIJEDLOGE DJECE I MLADIH U VEZI SA PITANJIMA DRUŠTVENE KOHEZIJE, JEDNAKOSTI, OBRAZOVANJA, TOLERANCIJE I PARTICIPACIJE U LOKALNIM ZAJEDNICAMA I NA NACIONALNOM NIVOU.

**MI, DJECA I MLADI CRNE GORE, ŽELIMO DA NAS
ČUJETE.**

NAŠE RIJEČI SU PORUKE SRCA I UMA.

**ONE NIJESU SAMO ŽELJA ZA BOLJIM USLOVIMA
ŽIVOTA, VEĆ I POZIV SVIMA DA ZAJEDNO GRADIMO
DRUŠTVO U KOJEM IMA MJESTA ZA SVAKO DIJETE,
SVAKU PORODICU I SVAKU RAZLIČITOST.**

NAŠE PORUKE

**“Boriću se za zajednicu u kojoj smo svi povezani,
bez obzira na različitosti.”**

**“Razlike ću promovisati kao bogatstvo, a ne kao
prepreku.”**

**„Potruđiću se da dam svoj doprinos kako bi
poštovanje, dobrotu, pravda, solidarnost i
empatija bili temelji našeg društva.”**

“Učiću građansko obrazovanje.”

“Trudiću se da učim od drugih.”

“Boriću se protiv govora mržnje.”

**“Promovisaću timski rad kao ključ uspjeha za
postavljene ciljeve.”**

”Ja ću biti eko!”

**„Trudiću se da podignem svijest da prava nisu
privilegija – prava su za SVE!“**

“Kako bi društvo napredovalo, počecu sa ličnim promjenama.”

“Zalagaću se za prava djece i da se njihov glas čuje.”

“Ja ću uticati na pozitivne promjene u zajednici.”

„Radiću na tome da moj grad postane grad koji spaja, a ne koji razdvaja ljude.“

„Vjerujem da zajedništvo počinje malim koracima – jednim razgovorom, jednim događajem, jednim osmijehom.“

„Podstićaću toleranciju, dijalog i zajedničke vrijednosti među vršnjacima/kinjama.“

„Promovisaću zajedništvo kroz kulturne, sportske i obrazovne aktivnosti.“

Naš poziv:

Želimo da budemo partneri u stvaranju društva koje je pravedno, solidarno i otvoreno.

Naši glasovi treba da se čuju u školama, opštinama i državi – odluke koje se tiču nas, ne smiju se donositi bez nas.

Molimo donosiocce/teljke odluka i političare/ke da ispune svoja obećanja!

Treba nam više bioskopa, biblioteka, sportskih terena i bazena – mjesta gdje možemo učiti, rasti i družiti se. Želimo više kulturnih i zabavnih sadržaja.

Želimo nastavnike/ce koji su obučeni da nas razumiju i podrže, više stipendija i jednake šanse za sve. Djeca sa smetnjama u razvoju moraju imati jednake uslove i podršku – inkluzija je bogatstvo za cijelu zajednicu.

Tražimo škole bez nasilja, društvo bez govora mržnje.

Hoćemo transparentnost, pravdu i institucije kojima možemo vjerovati.

Potrebni su nam psiholozi/škinje, doktori/ice i sigurne ulice – zdravlje i sigurnost su pravo, a ne privilegija.

Želimo prakse, mentorstvo i podršku da ostanemo u našim gradovima, a ne da odlazimo.

Tražimo podršku mladim preduzetnicima/ama kroz konkretne mjere podsticaja i grantove.

Tražimo usluge podrške porodicama. Neophodni su produženi boravci za djecu u osnovnim školama. Uz to, neophodno je povećati nivo socijalne zaštite za najugroženije.

Tražimo snažniju promociju provjere informacija, kao i razvijanje kritičkog odnosa prema digitalnim sadržajima i lažnim vijestima.

Tražimo razvoj kritičkog mišljenja i odgovorniji odnos influensera/ki prema informacijama koje šire.

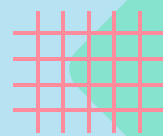
Tražimo povećanje dostupnosti školskih psihologa/škinja, kao i edukacije o prevenciji nasilja i izgradnji zdravih odnosa sa vršnjacima.

Tražimo da živimo u društvu bez korupcije i nepotizma. Tražimo da u školama budemo sigurni/e, ne samo od vršnjaka/kinja, već i od neprofesionalnog ponašanja zaposlenih u školama.

Želimo da se u našem gradu gradi povjerenje među ljudima različitih nacionalnosti, vjera i uvjerenja.

Tražimo da se ulaže u razvoj kulturnog i društvenog života, jer grad bez kulture nema dušu. Pozivamo sve da doprinesu izgradnji zajednice u kojoj svako dijete ima osjećaj pripadnosti i sigurnosti.

DJECA I MLADI CRNE GORE ŽELE DA IH ČUJETE.

Njihove ideje, prijedlozi i poruke predstavljeni u ovom Manifestu nijesu samo izraz želje za boljim uslovima života, već i poziv na zajedničko djelovanje.

Djeca i mladi žele biti partneri u stvaranju društva koje je pravedno, otvoreno, solidarno i zasnovano na jednakim šansama za sve.

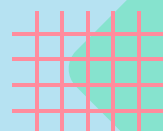
ZATO, POZIVAMO DONOSIOCE/TELJKE ODLUKA DA:

Uključe djecu i mlade u procese donošenja odluka na lokalnom i nacionalnom nivou;

Prepoznaju ih kao aktivne nosioce promjena, a ne kao pasivne posmatrače;

Postupe po njihovim preporukama, jer one dolaze iz stvarnih iskustava i potrebe da se zajednice učine boljim mjestom za život.

Društvena kohezija nije teorija, to je svakodnevna praksa koja počinje slušanjem, razumijevanjem i djelovanjem.

PLJEVLJA

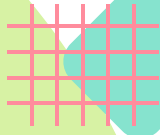
Djeca iz Pljevalja jasno su identifikovala izazove sa kojima se suočavaju u svom gradu, ali su uz to ponudila i konkretne prijedloge koji mogu doprinijeti poboljšanju kvaliteta života u zajednici.

Zabrinuta su zbog nedostatka obrazovanog kadra, predlažu pokretanje programa za obrazovanje odraslih, koji bi omogućili prekvalifikaciju i dokvalifikaciju onih koji žele da se dodatno usavrše u određenim oblastima.

Ističu i nedostatak knjižara i moderno opremljenih biblioteka, kao i potrebu za organizovanjem društvenih događaja poput koncerata, bazara i filmskih večeri.

Smatraju da je neophodno ulagati u razvoj kulturnih sadržaja kroz izgradnju novih objekata – poput savremenog tržnog centra i bioskopa – i obogaćivanje postojećih resursa. Kao posebno značajne, ističu manifestacije koje okupljaju građane/ke, poput biciklijade, jer takvi događaji povezuju ljude i podstiču zajednički duh.

Jedan od važnih problema koje su prepoznali odnosi se na međuljudske odnose i povjerenje u zajednici. U Pljevljima, kao i u mnogim sredinama u Crnoj Gori, žive ljudi različitih nacionalnosti, vjera i političkih uvjerenja. Djeca ističu da je to bogatstvo koje treba čuvati, ali primjećuju da se posljednjih godina osjeća manje povjerenja, a više sumnji i podjela – posebno kada je riječ o identitetu, vjeri ili politici.

Kao rješenje, predlažu da se poveća broj zajedničkih kulturnih, sportskih i obrazovnih aktivnosti kroz koje će se ljudi družiti, bolje upoznavati i graditi osjećaj zajedništva.

Vjeruju da škole, mediji i lokalna zajednica mogu igrati važnu ulogu u promociji tolerancije, dijaloga i zajedničkih vrijednosti, te da se kroz otvoren razgovor i međusobno poštovanje može obnoviti povjerenje među ljudima.

Djeca iz Pljevalja poručuju da njihov grad ima potencijal da postane primjer društva koje spaja razlike, a ne dijeli ljude. Vjeruju da zajedništvo počinje malim koracima – kroz zajedničke događaje, razgovor i saradnju – i da upravo u tim susretima nastaje osjećaj pripadnosti i solidarnosti.

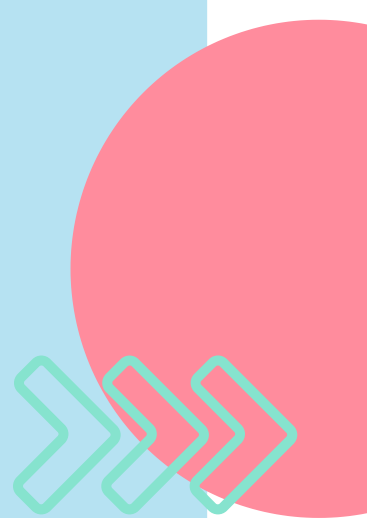

BIJELO POLJE

Mladi iz Bijelog Polja su kroz otvorene razgovore jasno artikulirali širok spektar problema s kojima se suočavaju u svom okruženju, ali su uz to pokazali zavidan nivo angažovanosti i odgovornosti nudeći konkretna rješenja.

Jedan od najizraženijih izazova je nedostatak prilika za mlade, kako u obrazovnom, tako i u kulturnom i profesionalnom smislu. Kao odgovor, mladi predlažu organizovanje mentorskih programa i stručne prakse u lokalnim kompanijama i institucijama, kao i organizovanje edukacija o pravima mladih koje bi ih osnažile za aktivnije učešće u društvu.

Veliki problem predstavlja i nepovjerenje u institucije, koje se može prevazići kroz veće uključivanje mladih u procese odlučivanja – putem savjetodavnih tijela i edukativnih programa o građanskom učešću.

Poseban akcenat stavljen je na problem netolerancije, stereotipa i diskriminacije. Kao rješenje, predlažu organizovanje debata, promociju volontiranja, ali i edukaciju o ljudskim pravima, uz strože kazne za govor mržnje, kao i organizovanje kampanja koje promovišu toleranciju i prihvatanje različitosti.

Mladi ukazuju i na nedostatak inkluzije djece sa smetnjama u razvoju, pa predlažu obuke za nastavnike/ce i razvoj usluga u zajednici, kao i unaprijeđenje infrastrukture inkluzivnog obrazovanja.

Mladi izražavaju zabrinutost zbog ekonomskih izazova i migracija. Kao rješenja vide poboljšanje uslova rada i plata, kao i pružanje podrške mladim preduzetnicima/ama kroz konkretne mjere podsticaja i grantove.

Nejednak pristup obrazovanju i nezaposlenost dodatno doprinose osjećaju nesigurnosti. Mladi predlažu povećanje broja stipendija, te jače povezivanje sa tržištem rada kroz prakse i stažiranja.

Socijalna isključenost i siromaštvo mogu se umanjiti organizovanjem besplatnih kulturnih i društvenih aktivnosti, kao i razvojem usluga podrške porodicama. Uz to, mladi smatraju da je neophodno povećati nivo socijalne zaštite za najugroženije.

Među dodatnim izazovima ističu se i: nedovoljna saradnja među mladima, dezinformacije, društveni pritisak, kao i nedostatak kvalitetnog sadržaja za mlade. Kao odgovore, mladi nude:

- Podsticanje lokalnih omladinskih projekata i timskog rada;
- Promociju medijske pismenosti i edukaciju influensera/ki;
- Otvaranje prostora za razgovor o mentalnom zdravlju i kreiranje autentičnog digitalnog sadržaja za mlade;
- Ulaganje u kreativne, kulturne projekte mladih.

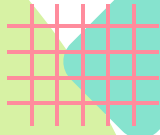
PODGORICA

Mladi iz Podgorice prepoznali su brojne izazove u svom svakodnevnom okruženju koji utiču na osjećaj društvene kohezije, povjerenja i jednakih mogućnosti. Njihove poruke nijesu samo kritika postojećeg stanja, već i konstruktivne ideje za unaprjeđenje lokalne i šire zajednice.

Veliku pažnju posvetili su uticaju medija i influensera/ki, koji, prema njihovom mišljenju, često šire dezinformacije. Mladi predlažu snažniju promociju provjere informacija, kao i razvijanje kritičkog odnosa prema digitalnim sadržajima i lažnim vijestima.

Stereotipi, predrasude i diskriminacija i dalje su prisutni u društvu. Kao odgovor, mladi predlažu upoznavanje različitih kultura i običaja kroz formalne i neformalne obrazovne programe. Dodatno, insistiraju na obaveznim antidiskriminacionim obukama pri licenciranju firmi i ustanova, kao i organizovanje takvih radionica u školama.

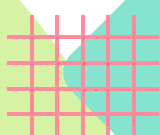
Vršnjačko nasilje i vršenje pritiska na mlade istaknuti su kao ozbiljan problem u školama. Mladi traže povećanje dostupnosti školskih psihologa, kao i edukacije o prevenciji nasilja i izgradnji zdravih odnosa sa vršnjacima/kinjama.

Zabrinuti su i zbog društvenih podjela i rastuće zatvorenosti zajednice, čemu, kako navode, doprinosi i sve veći konformizam. Rješenja vide u jačanju kritičkog mišljenja, kao i promociju aktivnog i informisanog građanskog učešća, posebno kroz škole.

Problem konzervativnih društvenih normi je takođe uočen, a mladi predlažu veću podršku neformalnom obrazovanju koje bi podsticalo otvorenost, dijalog i prihvatanje različitosti.

Kao važnu prepreku napretku ističu i neadekvatno zapošljavanje, te predlažu angažovanje stručnih lica u obrazovanju, zdravstvu i administraciji, a kao ključ za prevazilaženje nejednakih prilika, naglašavaju potrebu za istinskom inkluzivnošću u svim oblastima.

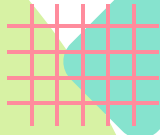
Mladi jasno ukazuju i na nedostatak javnog dijaloga o važnim temama, koji, kako kažu, treba biti institucionalizovan, redovan i otvoren za njihove glasove.

Posebno su ukazali na korupciju kao duboko ukorijenjen problem crnogorskog društva.

Pored strožih kazni, predlažu i inovativan pristup – formiranje posebne organizacije za borbu protiv korupcije koja bi u saradnji sa nadležnim organima testirala institucije kroz „skrivenne pokušaje“ davanja mita, s ciljem otkrivanja i sankcionisanja odgovornih.

Zabrinjava ih i visoka stopa nezaposlenosti, zbog čega predlažu otvaranje proizvodnih pogona i fabrika koje bi stvorile nova radna mjesta.

U domenu digitalnog svijeta, izražavaju zabrinutost zbog zavisnosti od društvenih mreža, te predlažu da se više radi na edukaciji mladih o pametnom korišćenju online prostora, edukaciji o online sigurnosti, kao i prijavljivanju nepoželjnih online sadržaja.

Kada je riječ o obrazovanju i zdravstvu, mladi smatraju da je neophodno organizovati obuke za nastavnike/ce, kao i povećati broj i dostupnost zdravstvenih radnika/ca i potrebne opreme za preglede, kako bi se izbjegla višemjesečna čekanja na iste.

Za kraj, mladi prepoznaju značaj infrastrukture i predlažu izradu i hitno sprovođenje plana za unapređenje infrastrukture, posebno saobraćajne na nivou države, kako bi se poboljšala svakodnevica građana/ki i ojačala povezanost zajednica.

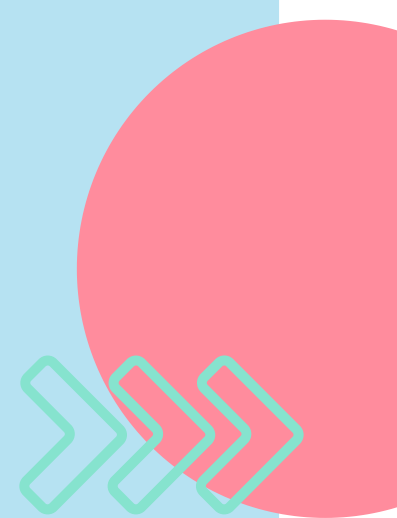

ULCINJ

Djeca iz Ulcinja izrazila su svoje stavove o ključnim društvenim izazovima u svojoj zajednici, usmjerene ka jačanju međusobnog poštovanja, dijaloga i jednakosti.

Njihove poruke ukazuju na potrebu za dubokim promjenama koje prevazilaze infrastrukturu – one pozivaju na promjenu društvenih odnosa i stavova.

Posebno ističu prisutnost predrasuda, stereotipa i govora mržnje u lokalnom okruženju. Kao odgovor, djeca traže da se u javnosti i obrazovnom sistemu više pažnje posveti upoznavanju različitih kultura i religija, promociji pomirenja, ali i otvorenoj osudi svakog oblika govora mržnje. Poručuju da se ne smijemo pretvarati da su problemi nevidljivi, već da ih svi – pojedinci/ke, institucije i društvo – moraju prepoznati i na njih reagovati.

Naglašavaju i potrebu da se konformizam i tišina pred nepravdom zamijene složnošću i solidarnošću, kao i da se prije formiranja mišljenja o drugome – pruži prilika za upoznavanje.

Brine ih i širenje dezinformacija, za šta predlažu strože prijavljivanje i sankcionisanje onih koji ih šire, naročito putem društvenih mreža.

U domenu infrastrukture, djeca su ukazala na problem predugog trajanja infrastrukturnih radova na ulicama, koji ometaju svakodnevni život, predlažući da se radovi izvode na jednoj lokaciji po fazama, umjesto da se cijeli grad (istovremeno) blokira.

Zabrinjava ih i sigurnost u obrazovnom sistemu. Posebno ukazuju na potrebu za detaljnom provjerom nastavnog kadra prilikom zapošljavanja, ističući slučajeve neprihvatljivog ponašanja odraslih prema djeci, što zahtijeva hitnu institucionalnu reakciju.

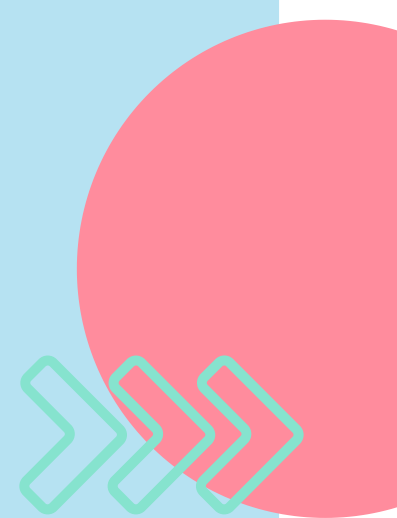

Djeca osjećaju i veliki društveni pritisak, kako od vršnjaka/kinja, tako i šire zajednice. Kao rješenje, vide psihološke radionice koje razvijaju samopouzdanje i kritičko mišljenje, kao i stalnu podršku kroz mentorski rad nastavnika/ca i stručnjaka/inja.

Takođe, izražavaju zabrinutost zbog činjenice da se glas djece često ne čuje i zahtijevaju da se njihova prava poštuju, ne samo deklarativno, već i u praksi.

Uništavanje dječijih igrališta je još jedan problem koji djeca vide kao simbol šire nebrige o javnom prostoru. Predlažu da se igrališta ograde, održavaju i da građani/ke pokažu više odgovornosti prema zajedničkim dobrima.

Djeca iz Ulcinja izdvajaju i isključivanje etničkih manjina iz društva. Oni pozivaju na aktivnu promociju jednakosti svih građana i građanki Crne Gore, bez obzira na etničku ili vjersku pripadnost. Smatraju da je raznolikost bogatstvo koje treba negovati, a ne povod za podjele.

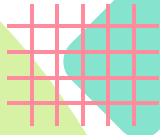

BAR

Mladi iz Bara jasno su artikulirali niz problema koji direktno utiču na njihov svakodnevni život, obrazovanje, sigurnost i osjećaj pripadnosti zajednici. Njihove preporuke odražavaju snažnu potrebu za institucionalnim promjenama, kao i većim poštovanjem prema mladima i njihovom mišljenju.

Jedna od centralnih tema je korupcija, koju prepoznaju kao sistemski problem. Mladi zahtijevaju veću transparentnost u radu državnih institucija, jačanje pravosudnog sistema i uvođenje strožih kazni za odgovorne. Takođe, predlažu razvoj mehanizama za prevenciju korupcije, kako bi se uspostavio sistem odgovornosti.

U oblasti obrazovanja, mladi ukazuju na potrebu za kontinuiranim ulaganjem u profesionalnu obuku nastavnika/ca, kao i stimulaciju za one koji demonstriraju stručnost i motivaciju. Uz to, traže reformu obrazovnog sistema, kako bi više odgovarao savremenim potrebama – kroz razvoj kritičkog mišljenja i praktičnih vještina.

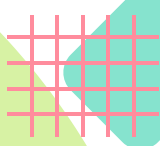

Posebno naglašavaju problem loših uslova za obrazovanje, tražeći unaprjeđenje školske infrastrukture i obezbjeđivanje kvalitetnih udžbenika i opreme. Jedan od specifičnih lokalnih problema jeste činjenica da su Gimnazija “Niko Rolović” i Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola smještene u istoj zgradi, što remeti kvalitet nastave. Mladi predlažu razdvajanje obrazovnih smjerova i veću autonomiju škola.

Uočena je i potreba za većim ulaganjem u omladinske inicijative. Mladi pozivaju na osnivanje fondova za podršku omladinskih projekata, kao i uključivanje privatnog i donatorskog sektora. Takođe, ukazuju da ih institucije često "slušaju, ali ih ne čuju", zbog čega zahtijevaju aktivno uključivanje u procese donošenja odluka koje se tiču njihove sadašnjosti i budućnosti.

Jedan od važnih zahtjeva je i reaktivacija omladinskog kluba u Baru, kao prostora za okupljanje mladih, razmjenu ideja i razvoj lokalne zajednice.

Mladi ukazuju i na postojanje etničke distance, te pozivaju na društvena okupljanja koja bi promovisala međusobno upoznavanje i povezivanje etničkih grupa, čime se jača društvena kohezija.

Veliku pažnju posvećuju nečistoći grada. Kao rješenja nude:

- organizovanje zajedničkih akcija čišćenja,
- školske i građanske inicijative za očuvanje životne sredine,
- novčane kazne i kazne u vidu društveno korisnog rada za nesavjesne građane/ke.

Problem beskućništva takođe je prepoznat, uz zahtjev da se otvore skloništa za beskućnike, kao minimum društvene solidarnosti.

Zabrinuti su i zbog nasilja u pojedinim djelovima grada, konkretno pominjući Makedonsko naselje. Kao rješenje predlažu pojačane policijske kontrole i unaprjeđenje mehanizama za prijavu nasilja, kako bi se svi građani osjećali sigurno.

Zajedno za opšte dobro

Jačanje povjerenja građana u institucije i izgradnja otpornih zajednica

Projekat Zajedno za opšte dobro – „Jačanje povjerenja građana u institucije i izgradnja otpornih zajednica” realizuju UNDP, UNICEF i UNESCO, u saradnji sa Vladom Crne Gore. Projekat finansira Fond Ujedinjenih nacija za izgradnju mira.

Ovim putem, zahvaljujemo se svoj djeci i mladima koji su učestvovali u kreiranju ovog Manifesta:

Luka Vuković
Bojana Mujović
Iva Đorđević
Lazar Džekić
Vasilije Krstajić
Kristina Kavarić
Bujišić Aleksandar
Ujkić Laura
Golović Srećko
Andrijana Mrdak
Đorđe Đukić
Dizdarević Najra
Labudović Lara
Milutinović Andrija
Radojević Nađa
Matija Zeković
Luna Popović
Leo Ljucović
Pavle Krkalović
Petar Elezović
Marigona Elezović
Viktorija Hota
Amin Popara
Luka Popović
Mehmed Ljucević
Erijona Alaj
Rinesa Ceka
Rea Ceković
Rilinda Nika
Vesa Jahaj
Pjetar Mirdita
Danica Popović
Mia Prelević
Hesa Gorana
Ajlin Kollari
Klara Jacović

Ditjon Dragović
Eren Kraja
Amina Metanović
Lana Živanović
Sebastian Anaškan
Kuhinja Semir
Vukićević Matija
Letić Ersin
Ćosović Đorđije
Martić Dijana
Sara Vuković
Nikolina Ćorsović
Vasilije Pejović
Andrea Malidžan
Neda Šljivić
Ksenija Dakić
Anđela Vuković
Emina Kordić
Mirza Hrapović
Lana Vuković
Petar Čačić
Aida Ajanović
Marija Zindović
Matea Leovac
Ana Brajković
Petar Jović
Ignjat Anđelić
Dušan Rabrenović
Iva Mujović
Teodora Šćepanović
Željana Đoković
Anđelina Janković
Andrej Adzemovic
Haris Hadžibegović
Zejnel Zverotić

Ajna Đozgić
Ajas Đozgić
Kristina Kićović
Dalila Topuzović
Mihailo Obradović
Nikolina Rabrenović
Sara Pepeljak
Milica Kenjić
Nađa Nikezić
Taisija Sergejeva
Olena Gromova
Teodora Jovanović
Milica Radunović
Arkadij Belkin
Daris Bećirović
Dina Banda
Ida Crnovršanin.
Uma Mušović
Ilda Kolić
Ašira Bibuljica
Ajla Vreva
Bošković Kristina
Rakočević Teodora
Radević Jelena
Bulatović Nikolina
Slađanja Šćekić
Sinđić Valentina
Veličović Teodora
Knežević Petra
Jovana Knežević
Božina Konatar
Ksenija Smolović
Ena Hodžić
Dalila Ljucić
Omar Hodžić
Drpljanin Sara

